

W.G. Turner

De profeet Jona

Jona 1 tot 4

Jona is een korte geschiedenis uit Gods Woord, die in de Engelse Bijbel slechts 1328 woorden bevat. Letterkundig gezien is het een juweel, en het is zo verwoord dat de belangstelling bij het lezen tot het einde toe blijft bestaan. Wat opvalt is de levendige beschrijving en de overtuigingskracht van de dingen. Personen en plaatsen, overwegingen en beweegredenen worden scherp en duidelijk weergegeven. Jona, de zeelieden, een kapitein, en de koning van Ninevé passeren de revue en worden op onnavolgbare wijze getekend. De stijl van deze korte geschiedschrijving is schitterend. Duidelijk komt naar voren dat God het eerste en het laatste woord heeft. Het boek Jona is een openbaring van Zijn heilige maar ook genadige wezen. Het betreft een geschiedenis, waarvan ieder woord bedoeld is om diepe indruk na te laten.

Je zou dit geschrift het 'zendingsboek' van het Oude Testament kunnen noemen. Jona toont zich als iemand die doorkneet is in de Schriften, dat blijkt uit zijn gebed in hoofdstuk 2. Hij bezit kennis aangaande het ware karakter van God en hij drukt dat uit in een geloofsbelijdenis in hoofdstuk 4:2. Maar zijn vlucht bij God vandaan getuigt van geestelijke kortzichtigheid (Jona 1:3, 10). Jona openbaart zichzelf in woord en in daad als een bekrompen en niet aantrekkelijk persoon; een typisch voorbeeld van iemand die zich strikt houdt aan de letter van de wet en die voorbijgaat aan de geest van de goddelijke Wetgever. Hoewel hij tot Gods volk behoorde, miskende hij het ware karakter van God. God was immers niet alleen voor Jona 'genadig en barmhartig, lankmoedig en groot van goedertierenheid', maar ook voor de heidenvolken. Gods barmhartigheid is over *al* Zijn werken (Ps. 145:9; Jes. 45:21-22; Rom. 3:29).

Omdat het doel van de Heilige Schrift is God en mens in het ware licht te stellen, zal het geen verrassing zijn dat het bestuderen van dit inhoudsrijke en verfrissende boek ertoe leidt, dat de inhoud ons nog meer zal raken dan voorheen.¹ Wat het gezag betreft en het waarheidskarakter van het boek, kan men de vraag stellen: Wie anders dan Jona zou het hebben kunnen schrijven? Een man die tot bekering kwam door de ervaringen die hier worden vermeld! Dat deze geschiedenis echt heeft plaatsgevonden en Jona werkelijk een profeet van God was, deelt de Heere Jezus ons mee in Mattheüs 12:40-41. In deze Schriftplaats verbindt Hij het gewicht van Zijn woord en het waarheidsgehalte daarvan met de beide buitengewone gebeurtenissen die in dit boek worden vermeld.

Wat Jona betreft, weten we de naam van zijn vader, zijn woonplaats, zijn beroep en zijn succes daarin, en ook de tijd waarin hij leefde. Hij was de zoon van Amitthai, en woonde in Gath-Hefer in Galilea. Hij was een succesvol profeet, bekend bij en ongetwijfeld geëerd door zijn tijdgenoten in Israël. Hij profeteerde onder de regering van koning Jerobeam II, circa 7 eeuwen voor Christus, en was een tijdgenoot van Jesaja, Micha en Amos.

Hamath lag in het uiterste noordwesten van Palestina en had eens toebehoord aan Juda. Het koninkrijk van Israël leed daaronder, maar Jona profeteerde dat God de grenzen zou herstellen. Jerobeam II, een bekwame maar goddeloze heerser, won Hamath terug en bracht het koninkrijk van Israël tot grote hoogte. Toch raakte het tienstammenrijk 50 jaar later in ballingschap en werd het weggevoerd naar Assyrië. Dit gebeurde vanwege zijn afgoderij en opstand tegen God. Een en ander geeft ons wat informatie omtrent het tijdstip van Jona's geschiedenis.

Ninevé, de hoofdstad van Assyrië, was door zijn boosheid rijp voor het oordeel van God en zou worden verwoest. Deze stad was een zeer onaantrekkelijk zendingsveld voor iedere Israëliet. Wreedheid, geweld en talloze misdaden tegen de mensheid worden haar ten laste gelegd door de profeet Nahum. Ninevé werd verwoest in het jaar 606 v. Chr., omdat het weer teruggevallen was in zijn eerdere, slechte toestand. De verwoesting vond plaats een eeuw na de berouwvolle houding als gevolg van Jona's oordeelsprediking.

¹ W. Kelly: 'Een leerzamer boek met het oog op de handelingen en de bedelingen van God met de mens en de schepping is er niet in de Bijbel'.

De inhoud van het boek Jona bestaat kort samengevat uit de volgende thema's:

1. Geestelijke oefeningen van de zeelieden (Jona 1:14);
2. Geestelijke oefeningen van de profeet (Jona 2:1-9, en 4);
3. Geestelijke oefeningen van de Ninevieten (Jona 3);
4. Gods berouw (Jona 3:10). Dit berouw wordt verklaard in Jeremia 18:7-8. En Micha 7:18 zegt: *'want Hij vindt vreugde in goedertierenheid'*. Zowel het Oude als het Nieuwe Testament geven hiervan getuigenis.

Jona openbaart God als de God van de natuur, de voorzienigheid, het oordeel, en van de genade en de barmhartigheid. Dit geldt zowel voor individuele personen als voor een volk. Onze God is groot en zeer te prijzen. Maar bovenal is Hij een genadig God, barmhartig en geduldig en rijk aan goedertierenheid. Als deze genade reeds geopenbaard werd vóór het kruis, hoeveel te meer wordt dan duidelijk dat God, Die de zonde haat, Zijn wonderbare liefde voor de zondaar laat zien in het offer van Christus, toen Hij voor onze zonden is gestorven (Rom. 5:8).

De zeelieden

De zielsoefeningen met betrekking tot de zeelieden zijn daarom zo belangrijk, omdat ze de weg laten zien die de ongelovige leidt van de duisternis naar het licht. De eerste les die de Heiland ons leert met betrekking tot de geschiedenis van Jona in Mattheüs 12:41, is dat er hoop is voor wie berouw toont, hoe diep hij ook gezonken is. De andere les is dat er veroordeling is voor de onbekeerde, onboetvaardige mens, hoe bevoorrecht deze ook mag zijn. Twaalf verzen in het boek Jona beschrijven deze oefeningen.

De storm getuigt van de grote innerlijke angst die heerste in de harten van de heidense zeelieden. Wanhopig riep eenieder zijn god aan en de verschrikte kapitein wakte zijn slapende passagier op ruwe wijze met een scherp verwijt (vs. 6). Jona hield zolang hij kon zijn mond, hoewel hij wist wie de schuldige was. Door zijn getuigenis over God als *'de Heere, de God van de hemel, Die de zee en het droge gemaakt heeft'* (Jona 1:9), vermeerderde hij de vrees van de schepelingen, want het scheen dat er geen hoop meer was om aan de door God gezonden storm te ontkomen, doordat ze Zijn opstandige en ongehoorzame dienstknecht aan boord hadden genomen. Ze achtten hun toestand hopeloos.

Jona gaf hun de enige hoop op redding aan, maar hun menselijke gevoelens deden hen terugschrikken om uit te voeren wat Jona adviseerde. Ze probeerden nog eens door eigen inspanning het schip te redden. Uiteindelijk riepen ze in wanhoop niet hun eigen goden, maar de Heere aan (vs. 14), over Wie zij zo kort geleden hadden gehoord. En zij gehoorzaamden het woord dat door Jona tot hen was gesproken. Heidenen verwerklijkten nu het plan van de God van de hemel. Wat een diepe geestelijke oefening, en in zo'n korte tijd. Hun eigen goden waren hulpeloos. De ware God kenden ze nog maar net; en nu reeds werd Zijn tegenwoordigheid en macht ervaren, nadat Zijn naam door Jona was bekendgemaakt. Het geloof is door het gehoor. Zij kwamen onder de indruk van de ernst van Zijn regering met betrekking tot de ongehoorzame en opstandige profeet, en het vervulde hen met angst en vrees (vs. 16).

Ze hadden in hun angst Gods naam aangeroepen. Na hun bevrijding toonden ze eerbied en vrees voor God. De genade van God wekt en verdiept de eerbied voor Hem, en geeft ook het verlangen Zijn wil te doen in aanbidding en dienst. Deze evangelieboodschap uit Jona 1 beschrijft hoe zielen geestelijk ontwaken en de vrees voor de onbekende God en Zijn macht (vs. 5) verwisselen voor de kennis van Zijn naam en de verlossing door de Heiland-God (vs. 16).

Kort samengevat:

1. De schepelingen ervaren een gevoel van gevaar en hulpeloosheid; dit is de natuurlijke toestand van iedereen buiten God in de stormen van het leven.
2. Ze horen het getuigenis van de grote en heilige God, wiens toorn gevreesd moet worden, maar die kan redden en wil redden.
3. Dan volgt een wanhoopspoging zichzelf te redden, ondanks de weg van het heil, door de profeet aangewezen – hoe menselijk.
4. Uiteindelijk nemen ze de voorwaarde aan voor hun redding en handelen ze in geloofsgehoorzaamheid volgens het woord van Jona.
5. Het resultaat is een daaruit voortkomend besef van vrees en verwondering voor Wie God is en wat Hij heeft gedaan.

Er is leven door een blik op het kruis, hoe eenvoudig dit redmiddel ook lijkt, door het geloof in Hem *'Die overgegeven is om onze overtredingen en opgewekt om onze rechtvaardiging'* (Rom. 4:25).

De profeet

De zielsoefeningen van de profeet waren van andere aard: meer onderzoekend en uitgebreider dan die van de zeelieden in hoofdstuk 1 en van de Ninevieten in hoofdstuk 3. Telkens is echter in iedere geestelijke oefening het grote onderwerp: de redding is van de Heere.

Maar in Jona's geval werden bijzondere methoden gebruikt vanwege het persoonlijke en profetische karakter van dit Bijbelboek. Als persoon was hij een opstandige dienstknecht, die de wil van God kende maar niet wilde doen. Zijn geestelijke toestand werd gekenmerkt door onverschilligheid; de schepelingen baden, maar Jona sliep (1:5). Hoe dikwijls komt het niet voor dat iemand met de ware kennis van Gods wil zich onverschilliger gedraagt dan degenen die Zijn wil niet kennen.

God houdt zich met de mensen bezig door middel van bijvoorbeeld tegenspoed, verdriet, verlies en moeite. Door zulke omstandigheden wil Hij laten zien dat de redding van de Heere is.

Profetisch of typologisch houden Jona's geestelijke oefeningen een drievoudige verwijzing in:

1. Naar de ballingschap en de terugkeer van het Joodse volk uit Babylon (Jer. 51:34, 44; Dan. 9:2), waar de Schrift spreekt over de verzwelging van het volk door een zeemonster (koning Nebukadnezar) en waar de terugkeer naar het eigen land plaatsvindt na gebed en berouw.
2. Naar de dood en de opstanding van Christus, waardoor verlossing tot stand wordt gebracht en ook wordt verkondigd aan heidenen (Ps. 16:10; Hand. 2:31-32; Matt. 12:38-41).
3. Naar een toekomstige ballingschap en een nog toekomstige terugkeer van het Joodse volk, als zij in de eindtijd zullen terugkeren tot de Heere (Hos. 6:2).

Hoe ziet Christus de zielsoefeningen van Jona? Zijn getuigenis – en als Hij spreekt is het laatste woord gezegd over elk onderwerp aangaande Zijn volk – bewijst de historische feiten over Jona en wat hem is overkomen (Matt. 12:38-41). Hij getuigt dat Jona persoonlijk heeft bestaan. Hij spreekt over Jona's profetische dienst en over zijn verblijf in de grote vis. Hij gaf aan dat Jona en de dingen die hem overkwamen een *teken* vormden en een veelzeggende inhoud en betekenis hadden.

Dit teken was de betekenisvolle voorafschaduw van het lijden en sterven van Christus. Hij stierf om de toorn te doen bedaren, die onze zonden hadden veroorzaakt. Hij werd begraven en lag in het graf, in het hart van de aarde, drie dagen en drie nachten volgens Joodse tijdrekening. Op de derde dag stond Hij op, evenals Jona; en door Zijn boodschappers laat Hij nu vergeving van zonden prediken zelfs aan heidenen (2 Tim. 1:10-11).

In alle ware geestelijke oefeningen heeft de ziel met God Zelf te maken. Jona beschouwde alles als Gods directe handelen met hemzelf: 'Want U wierp mij de diepten in, in het hart van de zeeën, een watervloed omringde mij' (2:3a). De zee is van Hem: 'Al Uw baren en Uw golven sloegen over mij heen' (2:3b). Het is Zijn schepping, en de golven gehoorzaamden Zijn bevel. 'Maar uit het verderf trok U mijn leven omhoog, Heere, mijn God' (2:6b). De redding is van de Heere. Met Hem had Jona te maken, en Zijn oordeel was overeenkomstig de waarheid. En Gods redding betrof in dit opzicht eveneens alle mensen in het schip.

De Ninevieten

De zielsoefeningen van de Ninevieten werden veroorzaakt door de ernstige boodschap van Jona voor hun stad: '*Nog 40 dagen en Ninevé wordt ondersteboven gekeerd*' (3:4). Dat trok aller aandacht, want zij hadden genoeg gehoord van de God van Jona en geloofden in Hem.

De Heere Jezus zei tegen de farizeeën en schriftgeleerden, dat hun geen ander teken zou worden gegeven dan dat van de profeet Jona (Matt. 12:39b). En Hij voegde eraan toe: '(...) want zij hebben zich bekeerd op de prediking van Jona' (Matt. 12:41b). Dit hield in dat zij voldoende van Jona hadden geleerd om hem en zijn boodschap te kunnen plaatsen. Dit teken, de les van oordeel en barmhartigheid, had Jona heel diep ervaren. Hoewel hij door zijn ongehoorzaamheid jegens God zijn verdiende oordeel had ontvangen, kreeg hij berouw en bad tot God om barmhartigheid. Hij had geleerd dat de redding van de Heere is. En Jona verkondigde (met tegenzin, zie Jona 4:1) de toorn van God aan de Ninevieten vanwege hun grote boosheid. Men had drie dagreizen nodig om door deze grote stad te trekken, die een omtrek had van 96 km. De muren waren 30 meter hoog en hadden 1500 torens. Ze waren breed genoeg voor 3 rijtuigen naast elkaar (Diodorus Sicullus II).

De dreigende vernietiging verontrustte de Ninevieten zozeer, dat er spontaan berouw ontstond. Allen werden zich van hun boosheid bewust. Een straal van hoop verscheen toen zij God aanriepen, die hun deze oordeelsboodschap zond

(evenals Jona zelf ook barmhartigheid had ondervonden toen hij tot God riep). Zij zeiden: 'Wie weet zal God Zich omkeren, berouw hebben en Zijn brandende toorn laten varen, zodat wij niet omkomen!' (3:9). *'Toen zag God wat zij deden, dat zij zich bekeerden van hun slechte weg'* (3:10a). Niet in de eerste plaats om vergeving te krijgen, maar om hun verdriet en angst te tonen.

Zij geloofden God (vs. 5). Zij toonden dat zij beefden voor Zijn Woord en hoopten op Zijn barmhartigheid. Dat is altijd de weg van berouw en verlossing. Doordat zij geloofden en reageerden op de waarschuwing, ontvingen zij het antwoord van Gods barmhartigheid. In Micha 7:18 lezen wij: *'Want Hij vindt vreugde in goedertierenheid'*.

Gods berouw

Zowel Ezechiël als Petrus spreken over het grote geduld van de heilige God tegenover opstandige, zondige schepselen (Ezech. 33:11; 2 Petr. 3:9). Paulus zegt in Romeinen 2:4 dat wij de rijkdom van Zijn goedertierenheid en verdraagzaamheid en lankmoedigheid niet moeten verachten, omdat wij weten dat de goedertierenheid van God tot bekering leidt. De Ninevieten ontvingen de vergeving die iedere berouwvolle zondaar ontvangt. God openbaart Zich door Zijn Geest in heilige genade, barmhartigheid en lankmoedigheid aan eenieder die met een berouwvol hart tot Hem komt.

Micha 7:18 zegt: *'Wie is een God als U, die de ongerechtigheden vergeeft, Die voorbijgaat aan de overtreding van het overblijfsel van Zijn eigendom? Hij zal niet voor eeuwig vasthouden aan Zijn toorn, want Hij vindt vreugde in goedertierenheid'*. De eniggeboren Zoon heeft Hem geopenbaard in Zijn leven op aarde. God te kennen is Hem lief te hebben. Hem lief te hebben, is Hem te aanbidden.